פניני
חלקינו בתורתיך
באידיש

שנה א' — גליון ז'
פרשת וירא תשפ"ז

מבוא

למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו

אנהייב פרשה זאגט אונז די תורה הקדושה דעם שבח פון אברהם אבינו: "**כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו**". דער אייבערשטער האט אים ליב, ווייל ער זארגט דערפאר **איבערצוגעבן די אמונה און די מסורה פאר זיינע קינדער נאך אים**, אז אויך זיי זאלן גיין אין די ווענ פון די אבות, אין אלע ענינים. קיינער פון אונז דארף מען נישט דערציילן ווי וויכטיג דאס איז. מען דארף מחנך זיין די זין און טעכטער, און אריינלייגן דערין כח און מיה. אזוי קען מען האפן צו זען א ברכה אין "עמלנו אלו הבנים", און שעפן פון זיי הויפנס אידיש נחת, זעענדיג ווי עס וואקסט אויף א מיליטער פארן מלך מלכי המלכים, וואס ציט ווייטער די גאלדענע קייט.


הרה"ח ר' שבתי מרדכי בערקאוויטש ז"ל

אבער ביים סוף פון דער פרשה, אין דער פרשת העקידה, שטייט נאך עפעס: "**וילכו שניהם יחדיו**", און רש"י זאגט: "בלב שוה" מיטן זעלבן הארץ. ווען מען טראכט אריין, זעט מען אז אויסער דעם געווענליכן ווענ פון חינוך אווענקזוגעבן באזונדערע צייטן צו רעדן מיט די קינדער און זיי זאגן וואס א טאטע און א מחנך פארשטייען אז זיי דארפן הערן איז פאראן נאך א גאנצע וועלט פון חינוך, וואס גייט אריבער צו די קינדער **ן דעם וואס מען רעדט יעצט מיט זיי וועגן חינוך**.

דאס איז **וועז מען שפאצירט מיט די קינדער, אדער מען גייט צוזאמען אויפן וועג ערגעץ וואו**. אפילו וועז עס איז נישט די פאסיגע מינוט זיי צו זאגן דברי חינוך, דארף מען וויסן אז אויך די שעות זענען טייער און חשוב. ן א וואכט און ן א דרשה וועלן די קינדער אויך דעמאלט מחונך. מען דארף נאר לייגן אכט נישט צו פארפאסן די טייערע געלעגנהייטן.

איך געדענק נאך פון **מיינע יונגע קינדעריארן, וועז איך בין געגאנגען מיט מיין טאטן, אבי מורי הרה"ח ר' צבי ע"ה, אויפן וועג צום בית המדרש**. ער האט אויסגענוצט די צייט **צו שמועסן מיט מיר און מיט מיין ברודער, הרה"ג ר' ברוך יודא שליט"א**, און אונז דערציילט מעשיות, וואס זענען אונז געבליבן אין זכרון ביזן היינטיגן טאג.

אבער אויסער דעם האבן **די שמועסן וואס מיין טאטע ע"ה האט געפירט מיט אנדערע מענטשן** אויך איבערגעלאזט אויף אונז א טיפן רושם. ער האט דאך נישט געדעדט צו אונז; מיר זענען געשטאנען אין א זייט און געווארט ביז ער וועט ענדיגן דעם שמועס. פונדעסטוועגן האבן מיר אויפגעכאפט טייערע פערל. עס איז אונז טיף אריין אין די ביינער, זעענדיג וואס אונזער טאטע און די עלטערע אידן האבן געדעדט: ווי שטארק זיי האבן זיך געזארגט פאר קיום הדת, און געזוכט עצות און וועגן אויפצושטעלן דאס אידישקייט מיט אלע אירע פרטים און דקדוקים.

ביז היינט פארגעסן מיר נישט די שמועסן צווישן אונזער טאטן ע"ה און זיין שכן, וועלכער האט געוואוינט אויף היוז סטריט, נאנט צו אונזער שטוב: **הרה"ח ר' שבתי מרדכי בערקאוויטש ע"ה, מנהל התאחדות הרבנים**. יעדעס מאל וואס זיי האבן זיך געטראפן, האט זיך אנטוויקלט א שמועס איבער עניני הכלל: די קהילה און די רבנים, די תלמוד תורה וואס האט דעמאלט געבליט, און אלעס וואס האט געהאט א שייכות צו רביה"ק מסאטמאר זי"ע.

עס איז געווען אסאך וואס צו הערן אין זיינע שמועסן. אויסער דעם וואס ר' שבתי מרדכי ז"ל איז אליין געווען א גרויסע תלמיד חכם, איז ער געשטאנען אין א שטענדיגן קשר מיט רביה"ק מסאטמאר זי"ע, וועלכער האט אסאך מיט אים דורכגערעדט די ענינים וואס זענען געשטאנען אויפן סדר היום. ער איז אויך געווען פארבינדן מיט אסאך רבנים. ער האט בכלל נישט אינזין געהאט אונז אריינצונעמען אין אזא שמועס, וואס איז געווען העכער אונזער פארשטאנד. אבער וועז מען קוקט היינט צוריק, זעט מען וויפיל מיר האבן דוקא פון די שמועסן קונה געווען. מיר האבן געזען וואס עס פארנעמט דעם קאפ ביי די "גרויסע", און אז א איד דארף אוועקגעבן מח און כח פאר צרכי הכלל.

אויך דער באקאנטער **בונה ומקים עולמות של תורה, ר' ישראל זופניק ע"ה וועמענס יארצייט געפאלט כ"ז חשון** דער גרינדער פון די "**בניני זופניק**" **אין אמעריקע און אין ארץ ישראל**, איז געווען א גוטער שכן מיט מיין טאטן ע"ה. ביז היינט ליגט מיר אין זכרון ווי ער האט געדעדט מיט מיין טאטן איבער **זיין טיפן רצון אויפצובויען דא בתי תפילה, אזוי ווי די "שטיבלאך" אין מאה שערים, וואו עס זאלן זיין מנינים איינס נאכן צווייטן**, אז אין יעדער שעה זאל מען קענען טרעפן א מנין צו דאוונענן.

ער האט דעמאלט געדעדט וועגן דעם פלאץ נעבן לי עווענינו, וואו שפעטער איז אויפגעבויט געווארן דער כולל אברכים. ער האט זוכה געווען אויפצושטעלן א מקום תורה, וואו מען לערנט ממש יומם ולילה. דאס איז נאך א ביישפיל פון אן איינדרוק וואס איז ביי מיר געבליבן פון דעמאלט ביז היינט: ווי א איד ווי ר' ישראל ע"ה בענקט און שטרעבט אויפצושטעלן א מקום תפילה ועבודת ה'.

דאס זענען בלויז עטליכע קליינע ביישפילן פון די פילע גוטע השפעות וואס מען קען איבערלאזן אויף די קינדערישע נשמות דורך קליינע שמועסן, דא און דארט, אויפן וועג אין בית המדרש און אויפן וועג אהיים פון דאוונענען. אפילו וועז מען מיינט בכלל נישט צו רעדן צום קינד, לאזט אלעס איבער א גוטן רושם פאר לאנגע טעג און יארן.

נישט אומזיסט האבן חז"ל אזוי שטארק אויסגעלויבט די "**גירסא דינקותא**", דאס וואס מען לערנט אין די יונגע יארן. אין **מסכת שבת** (כא:) זאגט אביי: "אי זכאי גמירתא לשמעתא מעיקרא" וועז איך וואלט זוכה געווען, וואלט איך די הלכה שוין געלערנט פריער. וואס וואלט געווען דער חילוק? "**נפקא מינה לגירסא דינקותא**", און **רש"י** איז מסביר: "**מתקיים יותר משל זקנה**" וואס מען לערנט אין די יונגע יארן האלט זיך בעסער ווי דאס וואס מען לערנט אויף דער עלטער.

אזוי איז עס טאקע אין דער מציאות, אין פולן זין פון וואורט. עס איז נישטא קיין ערזאץ פאר דעם וואס מען הערט אין די יוגנט-יארן. עס איז ווי שרייבן אויף א ריין שטיקל פאפיר; די וועלטער קריצן זיך טיף אריין אין דער נשמה. וועד ווייסט

המשך בעמוד ב'

המשך מעמוד א'

וויפיל דאס וועט אים נאך העלפן אין די שפעטערע יארן, זיך צו שטארקן קעגן די נסיונות פונעם לעבן. אזוי ווי חז"ל זאגן אויף יוסף הצדיק, אז בשעת דעם נסיון פון אשת פוטיפר אין מצרים, האט זיך אים באוויזן **די געשטאלט פון זיין טאטן** (סוטה לו:), און דאס האט אים געהאלפן זיך צו שטארקן און בלייבן מיט זיין קדושה.

איך בין געווען פון די געציילטע קינדער אין יענע יארן וואס האבן זוכה געווען צו א מתנה מן השמים: **איך האב געהאט א לעבעדיגן זיידן**. נאך דער שרעקליכער מלחמה איז דאס געווען א זעלטנהייט; כמעט אלע קינדער האבן נישט געהאט קיין זיידעס און באבעס. איך אבער האב זוכה געווען צו קענען **מיין טאטנ'ס טאטן, הרה"ח ר' יצחק אייזיק קליין ע"ה.**

איך האב אסאך געהערט פון אים וועגן זיין לעבן פאר דער מלחמה. ער האט אונז איבערגעגעבן וואס ער האט מקבל געווען פון זיינע רב'ס, **הגאון רבי ישעי' זילבערשטיין זצ"ל פון ווייטצען, בעל מעשי למלך, און הגאון רבי יהושע בוקסבוים זצ"ל הי"ד פון גאלאנטא**, ביי וועמען ער האט זוכה געווען צו לערנען אין זיירע בארימטע ישיבות. ער איז געווען א מופלג'דיגער תלמיד חכם און א בעל מספר בחסד עליון. מיר האבן זוכה געווען אסאך פון אים צו הערן, און קונה געווען



הרה"ח ר' ישראל זופניק ז"ל בשנות צעיריו

ר' ישעי'לע זי"ע און זיין איידעם הרה"ק ר' מאיר יוסף רובין זי"ע. די ווערטער זענען אונז געווען זיס ווי האניג.

דאס אלעס לערנט אונז, אז אויך מיר דארפן פארשטיין איבערצוגעבן פאר אונזערע קינדער און אייניקלעך וואס מיר האבן מקבל געווען פון אונזערע עלטערן און רב'ס, און וואס מיר האבן זוכה געווען צו זען אין אונזער לעבן. **די קינדער לעכצן צו הערן, און א שאד צו פארפאסן סיי וועלכע געלעגנהייט צו שמועסן מיט זיי.** דאס איז אן השקעה פאר דורות, וואס ברענגט פירות און פירי פירות, יעצט און אויף ווייטער.

דערצו איז כדאי צוצוברענגען וואס דער **רבינו בחיי אין פרשת נח** שרייבט בשם דעם **רמב"ן**: פון אלעם וואס מען דערציילט איבער די דורות וועט בייַ די צוהערער קלאר און באשטעטיגט דער ענין פון חידוש העולם. אברהם אבינו האט דאך געלערנט זיינע קינדער און אייניקלעך, און זיי טייערע אוצרות וואס זענען אונז געבליבן אויף אייביג. ביז היינט האבן מיר נישט פארגעסן וואס מיר האבן פון אים געהערט.

ער האט אויך דערציילט פון זיין שטאט **קערעסטיר**. שטענדיג זענען געווען שגור על לשונו מעשיות פון **הרה"ק**

יצחק און יעקב האבן געזען שם, וועלכער איז אליין געווען אן עד אויפן מבול. יעקב האט דאס אלעס איבערדערציילט פאר די יורדי מצרים, און אויך פאר פרעה און די מענטשן פון זיין דור. אזוי ווייסן די מענטשן אין יעדן דור פון זייערע עלטערן וואס עס איז פארגעקומען פיר און פינף דורות צוריק; זיי דערציילן זייערע מעשים און זייערע תולדות. עד כאן די ווערטער פונעם רבינו בחיי בשם דעם רמב"ן.

דאס איז דער וועג ווי די מסורה גייט איבער פון דור צו דור. יעדער דערציילט זיינע קינדער וואס ער האט מקבל געווען פון זיינע עלטערן. אזוי ווייסט יעדער וואס עס האט זיך אפגעשפילט איבער פיר און פינף דורות. דאס איז א יסוד און א באזע פאר דער אמונה, וואס מיר האבן בקבלה מדור דור ביז אברהם אבינו.

לעצטנס האב איך געזען ווי **כ"ק אדמו"ר מבאבוב שליט"א** האט מעורר געווען אויף דעם ענין, אז עלטערן זאלן דערציילן פאר די קינדער און אייניקלעך וואס עס איז געווען אין די פריערדיגע יארן. ער האט געזאגט: דער פסוק זאגט "שאל נא לדור ראשון וכונן לחקר אבותם". מען האט שטענדיג געלעבט מיט דער פארגאנגענהייט און געוואלט וויסן וואס עס איז געווען אינעם פריערדיגן דור.

היינט דארף מען וויסן, אז אין גאליציע פאר דער מלחמה זענען געווען אסאך שטעטלעך מיט בתי מדרשים פון באובער חסידים, און עס איז פון זיי כמעט נישט געבליבן ל"ע. כאטש עס זענען שוין אריבער מער ווי אכציג יאר, האבן דאך די היינטיגע זיבעציג-יעריגע אידן נאך געהערט און מקבל געווען פונעם פריערדיגן דור וואס עס איז פארגעקומען פאר דער מלחמה. מען דארף מעורר זיין די יונגעלייט, זיי זאלן פארשטיין אז עס פעלט זיי עפעס ווען זיי וויסן גארנישט דערפון. זיי זאלן בעטן די עלטערע אידן, פון זיבעציג יאר און העכער, נישט צוריקצוהאלטן די גוטע אוצרות, נאר צו דערציילן וואס זיי וויסן.

דער רבי האט דערביי זיס ערקלערט דעם פסוק אין הלל: **"יוסף ה' עליכם עליכם ועל בניכם"**. פארוואס שטייט צוויי מאל "עליכם"? ווייל עס איז א באזונדערע ברכה ווען עס איז "עליכם ועל בניכם" ווען מען איז זוכה אז די קינדער זאלן האבן די זעלבע מחשבות און ידיעות ווי די עלטערן.

און אפילו ווען די עלטערן חזר'ן איבער די זעלבע מעשיות נאכאמאל און נאכאמאל, ביז הונדערט מאל, איז דאס גארנישט קיין בושה. פונקט אזוי בלייבט עס דאך אין זכרון. דער רבי האט צוגעלייגט: "מיין טאטע, כ"ק אאמו"ר זצוק"ל, האט מיר געזאגט וועגן די מעשיות וואס ער דערציילט ביי מלוה מלכה: 'רוב זאכן וואס איך דערצייל, האב איך געהערט פון מיין טאטן זצוק"ל, דעם קדושת ציון, הונדערטער מאל'." אזוי דארפן אויך מיר מחשיב זיין די זכרונות פון אמאל און זיי איבערגעבן פאר אונזערע קינדער.

דער בורא כל עולמים זאל העלפן, מיר זאלן קענען מחנך זיין אונזערע קינדער אויפן דרך המסורה, און עס זאל בייַ אונז מקוים ווערן די ברכה **"יוסף ה' עליכם ועל בניכם"**. מיר זאלן זוכה זיין צו לעבן מיט דער תשוקה פון "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי", און איינזאפן אין זיך פון דער קדושה פון אונזערע אבות ורבותינו, למעלה בקודש, ביז ביאת גואל צדק, במהרה בימינו אמן.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

עדות געזאגט וועגן נח און זיינע קינדער וואס זענען געווען אין דער תיבה. אברהם, וועלכער האט אליין געזען נח, איז געווען אן "עד מפי עד" אויף דעם גאנצן ענין פונעם מבול. און אויף דער בריאת העולם איז ער געווען דער דריטער עד, ווייל למך, נח'ס טאטע, האט געזען אדם הראשון.

דער כח פון מסירות נפש וואס ליגט אין יעדע אידישע נשמה

ויעקד את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים (בראשית כב, ט).

ביי מוסף אום ראש השנה בעטן מיר: **"ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור"**. דארף מען זיך מתבונן זיין: פארוואס רופט מען דעם הייליגן מעמד "עקידת יצחק"? דער עיקר נסיון וועט דאך צוגעשריבן צו אברהם אבינו, ווי עס שטייט: "והאלהים נסה את אברהם" (שם כב, א). אמת, אויך יצחק האט זיך מוסר נפש געווען מיט א פולן רצון. אבער אברהם איז דאך דער וואס האט באקומען דעם ציווי צו נעמען זיין איינציגן באליבטן זון און אים מקריב זיין פאר אן עולה. לכאורה וואלט מען אויך זיין נאמען געדארפט דערמאנען אויף דער מסירות נפש. דער **אלשיך הקדוש** שטעלט זיך שוין דערויף, פארוואס דער נסיון וועט צוגעשריבן צו אברהם און נישט צו יצחק (תורת משה, פרשת וירא, בראשית כב, א-ב, ד"ה והנה על יחסו יתברך הנסיון לאברהם).

לאמיר פריער ברענגען א ביאור בשם **הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זי"ע** (אור תורה, פרשת וירא אות נו). אין א טאטן זענען כלול די נשמות פון אלע זיינע קינדער און אייניקלעך וואס וועלן פון אים ארויסקומען עד סוף כל הדורות. וועון יצחק אבינו איז געגאנגען צו דער עקידה, זענען דערויבער אלע אידישע נשמות געווען כלול אין אים. אויך מיר זענען מיט אים געווען אין יענער געהויבענער שעה. **יצחק'ס מסירות נפש איז דעריבער אויך געווען די מסירות נפש פון אלע נשמות וואס זענען געווען באהאלטן אין אים.**

יעצט קענען מיר פארשטיין דעם תפילה: "ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור". מיר בעטן, די עקידה זאל געדענקט ווערן מיט רחמים פאר זיינע קינדער, ווייל אויך זיינע קינדער האבן א חלק דערין. זיי זענען דאך געווען כלול אין זייער טאטן יצחק, און האבן זיך צוזאמען מיט אים מוסר נפש געווען פארן אייבערשטן. **וועון מיר דערמאנען עקידת יצחק, זענען מיר אויך מעורר די מסירות נפש פון אונזערע אייגענע נשמות, וואס זענען כלול אין אים.**

פון דא פארשטייען מיר פון וואו א איד האט דעם כח צו באשטיין א נסיון פון מסירות נפש. אפילו איינער וואס שפירט ביי זיך נישט קיין גרויסע כוחות, וועון עס קומט צו זיין עצם אמונה און זיין דביקות אינעם אייבערשטן, דערוועקט זיך אין אים א טיפער כח: ענדערש זיך מוסר נפש זיין, אבי נישט אפגעריסן וועלן פון זיין גאט. דער כח איז שוין איינגעקריצט געווארן אינעם שורש פון זיין נשמה, דעמאלט וועון ער איז געווען כלול אין יצחק אבינו און האט זיך מיט אים מוסר נפש געווען אויפן מזבח.

אן ענליכן ענין טרעפט מען אין די ווערטער פונעם **אור החיים הקדוש** (שמות כ, א), אויפן מאמר חז"ל **"אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום"** (מכות כד ע"א). די ערשטע צוויי דברות האבן מיר אליין געהערט פונעם אייבערשטן. דער אור החיים איז מסביר, אז די צוויי דברות זענען די שורשים פון אלע מצוות עשה און מצוות לא תעשה. דערפון אייבערשטער האט זיי אליין געזאגט פאר כלל ישראל, כדי איינצופלאנצן אין זיי די שרשים פון די מצוות, **"שבזה לא תימוט תורה מזרעינו לעולם ועד"** אז די תורה זאל זיך קיינמאל נישט אפטאן פון אונזערע קינדער. עד כאן תוכן דבריו. זעט מען, אז וואס עס איז איינגעפלאנצט געווארן אינעם שורש פון די אידישע נשמות ביים הייליגן מעמד, בלייבט אין זיי אויף אלע דורות.

אזוי איז אויך ביי דער עקידה. מיר דארפן נישט יעצט פון פריש אנהייבן קונה צו זיין דעם כח פון מסירות נפש. אינעם שורש פון אונזערע נשמות האבן מיר זיך שוין מוסר נפש געווען פאר השם יתברך. יענער הייליגער רושם איז געבליבן אין אונז, און פון אים שעפן מיר דעם כח צו באשטיין נסיונות און בלייבן דבוק אינעם אייבערשטן. **"ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור" געדענק, רבונו של עולם, אויך אונזער חלק אין יענער עקידה, און דערוועק אויף אונז רחמים אין איר זכות.**

(כ"ק מרן אדמו"ר מוויען שליט"א נעילת החג, שבועות תשפ"ו)

תורתם קבע

זען דעם צדיק'ס פנים דערוועקט צו תשובה

"וירא אליו ה' באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום" (בראשית יח, א).

רש"י זאגט: **"פתח האהל לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו"**. אברהם אבינו איז געזעסן ביים אריינגאנג פון געצעלט, צו זען צי עס גייט איינער פארבי, כדי אים אריינצונעמען אין שטוב. אין די הייליגע ספרים איז באקאנט א טייטש אויף די ווערטער פון רש"י (עס ווערט נאכגעזאגט בשם **הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע** און נאך צדיקים) אברהם אבינו האט געוואלט העלפן אויך דעם וואס איז עובר אן עבירה, אים מעורר זיין ער זאל תשובה טון. דאס ליגט אין די ווערטער **"עובר ושב"** אפילו איינער וואס האט "עובר" געוען אויף אן עבירה, זאל ווערן א "שב" בתשובה.

צו פארשטיין דעם ענין, לאמיר פריער ברענגען די ווערטער פונעם **אמרי שפר** (ליקוטים, אות ג), בשם **הרה"ק רבי אריה ליב מלאנצהוט זי"ע**, אויפן מאמר חז"ל (קידושין פב:): **"אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה, אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה"**.

מיר געפינען ביי יוסף הצדיק, אז בשעת דעם נסיון האט זיך אים באוויזן די געשטאלט פון זיין טאטן, און דורך דעם איז ער גערעטעוועט געווארן פונעם חטא (סוטה לו:). פון דער אנדערער זייט ווערט געברענגט בשם דעם **אריז"ל**, אז זיך פארצושטעלן דעם טאטנ'ס געשטאלט העלפט אויך וועט א מענטש פלאגט זיך אין תורה און קען נישט פארשטיין וואס ער לערנט; דאס איז א סגולה אז זיינע אויגן זאלן ליכטיג ווערן אין תורה.

דאס מיינען חז"ל: **"אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה"** וואויל איז דעם וואס דארף אנקומען צום זען זיין טאטנ'ס געשטאלט פאר אן "אומנות מעולה", פארן עסק התורה, צו פארשטיין דאס לערנען. אבער **"אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה"** ווייי איז דעם וואס דארף אנקומען צו דער סגולה כדי זיך צו ראטעווען פון אן עבירה. עכת"ד.

לויט דעם האט **כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א** (נעילת החג, שבועות תשס"ט)ערקלערט דעם מדרש (ויקרא רבה לה, א), וואו דוד המלך זאגט: **"בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות"**. יעדן טאג האב איך געטראכט צו גיין צו דעם און יענעם פלאץ, צו דעם און יענעם הויז, אבער מיינע פיס האבן מיך געברענגט אין די בתי כנסיות און בתי מדרשות.

דוד המלך האט געוואלט גיין צווישן די מענטשן פון זיין דור, כדי זיי זאלן זען זיין הייליגע געשטאלט און דערמיט געראטעוועט ווערן פון חטאים. ער האט אבער זוכה געווען צו די מענטשן פון זיין דור האבן נישט געדארפט אנקומען דערצו. דערפאר האבן זיינע פיס אים געפירט אין בית המדרש, **אז דאס זען זיין הייליגן פנים זאל זיי העלפן צו פארשטיין און משיג זיין די תורה.**

יעצט קען מען אויך דא ערקלערן: אברהם אבינו איז געזעסן ביים אריינגאנג פון געצעלט, אויף א פלאץ וואו די פארבייגייער האבן געקענט זען זיין פנים. דאס איז דער רמז אין רש"י'ס ווערטער: **"לראות"** מען זאל זען זיין הייליגע געשטאלט; **"אם יש עובר"** אויב עס איז דא איינער וואס קען חלילה נכשל ווערן אין עבירה; **"ושב"** זאל ער דורכן זען אברהם אבינו'ס פנים נתעורר ווערן און תשובה טון.

(הרה"ח ר' אברהם ישראל הערשקאוויטש הי"ו)

א שטיקל ברויט וואס לעבט אויף דאס הארץ

ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי על כן עברתם על עבדכם (בראשית יח, ה).

מען דארף פארשטיין דעם לשון הפסוק: פארוואס האט אברהם געזאגט **"ואקחה פת לחם"** איך וועל נעמען א שטיקל ברויט? ער האט דאך געוואלט זיי גיבן צו עסן; וואלט ער לכאורה געדארפט זאגן "ואתנה פת לחם" איך וועל גיבן א שטיקל ברויט. נאך דארף מען פארשטיין, פארוואס האט ער דערמאנט דוקא "פת לחם", א שטיקל ברויט, און נישט א גאנץ ברויט? זיינע געסט האט ער דאך מכבד געווען מיט א בריי האר, ווי חז"ל זאגן אז ער האט געשאכטן דריי רינדער זיי צו גיבן דריי צונגען מיט חרדל (בבא מציעא פו ע"ב, גיברענגט אין רש"י). וואס ליגט אין דעם שטיקל ברויט וואס ער דערמאנט דא?

אויך דארף מען פארשטיין זיין צוגאב: **"וסעדו לבכם"** איר זאלט דערמיט דערקוויקן אייער הארץ. עס איז דאך פארשטענדליך פון זיך אליין אז דאס ברויט איז זיי צו זעטיגן און זיי דערקוויקן. וואס האט אברהם אבינו געוואלט צולייגן מיט די וועדערער?

מיר וועלן דאס גיבן צו פארשטיין מיט א מעשה וואס איך האב געהערט פון מיין זיידן, **הגה"צ ר' יחיאל אויש זצ"ל, אב"ד וואלקאן, אן אייניקל פונעם הייליגן ליסקא רב זצ"ל.** אמאל איז **הגאון ר' דוד שיק זצ"ל, אב"ד טאקאי,** געקומען צו **הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע.** ווען ער האט געזען ווי די חסידים שטופן זיך צו באקומען פון דעם צדיק'ס שיריים, האט ער געפרעגט דעם ליסקא רב: וואו טרעפט מען אין חז"ל א סמך צום ענין פון עסן שיריים פון צדיקים?

האט דער ליסקא רב געענטפערט, אז מען קען דאס אריסלערנען פון דער גמרא (הוריות יג ע"ב). צווישן די זאכן וואס ברענגען שכחה אין לערנען, רעכנט די גמרא אויס: **"האוכל ממה שאוכל עכבר וממה שאוכל חתול"** ווער עס עסט פון דעם וואס א מויז אדער א קאץ האט געגעסן. זעט מען, אז א מאכל וואס איז אביערגעבליבן פון א בעל ח'ס עסן, קען האבן אן השפעה אויפן מענטש וואס עסט דערפון, ביז עס קען אים ברענגען צו פארגעסן דאס לערנען.

אויב אזוי איז אין די צד הטומאה, איז דאך אודאי אזוי אין די צד פון די קדושה! א צדיק עסט בקדושה ובטהרה, לשם שמים און פאר עבודת הבורא. האבן זיינע שיריים דעם כח משפיע צו זיין גוטס אויף דעם וואס עסט דערפון, מעורר צו זיין ביי אים הרהורי תשובה און צו שטארקן זיין הארץ צו עבודת השי"ת. עד כאן תוכן דבריו.

לויט דעם קען מען ערקלערן אברהם אבינו'ס וועדערער בדרך רמז. זיין גאנצע כוונה מיט הכנסת אורחים איז דאך געווען מקרב צו זיין די מענטשן צום טאטן אין הימל. חז"ל זאגן שוין (סוטה י ע"ב), אז נאכן עסן און טרינקען האבן די געסט אים געוואלט בענטשן, און ער האט זיי אויסגעלערנט צו דאנקען דעם אייבערשטן, פון וועמענס גוטס זיי האבן גענעסן. יעדע סעודה אין זיין שטוב איז געווען א וועג צו דערקענען דעם בורא עולם.

מען קען זאגן, אז אברהם אבינו האט אויך געוואלט משפיע זיין אויף זיינע געסט מיטן כח פון זיין הייליגער אכילה. ער האט ערשט גענומען פון דעם ברויט און געגעסן דערפון בקדושה, און דערנאך האט ער זיי געגעבן פון די שיריים. אזוי לאד זייער האריך, דורך דעם עסן, נתעורר וועדן צו אמונה אינעם אייבערשטן.

דאס איז דער רמז אין **"ואקחה פת לחם"**: ערשט וועל איך אליין נעמען פונעם ברויט און עסן דערפון, און דערנאך וועל איך אייך גענעבן פון דעם שטיקל וואס איז איבערגעבליבן פון מיין אכילה. דערפאר האט ער דערמאנט דוקא "פת לחם", צו מרמז זיין אויף דעם שטיקל ברויט וואס איז פון דעם צדיק'ס שיריים.

יעצט באקומען אויך די ווערטער **"וסעדו לבכם"** א ליכטיגן באדייט. ער האט נישט בלויז געמיינט צו זעטיגן זייער גוף, נאר אויך צו שטארקן זייער הארץ: פון דעם שטיקל ברויט וועט איר באקומען א חיזוק אין דער נשמה, אייער הארץ וועט זיך דערוועקן צו דערקענען דעם בורא יתברך, און עס וועט אריינקומען אין אייך אמונה בהשי"ת.

אברהם אבינו'ס געסט האבן דערביבער באקומען מער פון א סעודה. **זיי האבן באקומען א שטיקל ברויט וואס האט דעם כח מקרב צו זיין זייער הארץ צו זייער טאטן אין הימל.** דורך זיין הייליגער אכילה האט ער אויף זיי משפיע געווען, ביז בשעת זיי האבן דערקוויקט זייער גוף, האט זיך זייער הארץ געעפנט צו אמונה און עבודת הבורא.

(הרה"ג ר' נתן דוד ראזענבערגער שליט"א)

אברהם אבינו האט מקיים געווען מצות סוכה אום פסח

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ (בראשית יח, ד).

אין מדרש (בראשית רבה מח, יב) שטייט אויפן פסוק "לושי ועשי עוגות": **"הדא אמרת פרס הפסח הוה"**. אויך רש"י (בראשית יח, י) זאגט, אז די מלאכים זענען געקומען אנזאגן די בשורה פון יצחק'ס געבורט אום פסח. און ביי לוט שטייט אויך "ומצות אפה ויאכלו" (שם יט, ג), אויף וואס רש"י זאגט: "פסח היה".

פון דער אנדערער זייט זאגן חז"ל אין מדרש (במדבר רבה יד, ב; ועיין בראשית רבה מח, י): **"באברהם כתיב והשענו תחת העץ, שעשה להם סוכה"** אברהם האט זיי געמאכט א סוכה. אזוי שטייט אויך אינעם פיוט פונעם צווייטן טאג סוכות: "אלים כהשעין אב תחת עץ סוכה". דארף מען פארשטיין: ווי זענען די מצוה פון פסח און די מצוה פון סוכה צוזאמענגעקומען אין דער זעלבער צייט? תוספות (ראש השנה יא. ד"ה אלא דקאי) שטעלן זיך שוין אויף דעם חילוק צווישן די מקורות: פון דער סוגיא אין דער גמרא איז משמע אז זיי זענען געקומען אין תשרי, בשעת אין די מדרשים טרעפט מען אז עס איז געווען פסח.

לאמיר פריער ברענגען די ווערטער פונעם **טור** (אורח חיים סימן תרכ"ה). די סוכה איז א זכר צו די ענני הכבוד, וואס האבן ארומגענומען די אידן ביים אריסגיין פון מצרים אין חודש ניסן. פארוואס האט מען אונז דאן געהייסן מאכן די סוכה אין תשרי? ווייל אין ניסן איז דער שטייגער ביי מענטשן צו מאכן סוכות פאר שאטן, און עס וואלט נישט געווען קענטיג אז מען טוט עס לשם מצוה. דערפאר האט מען אונז געהייסן זיצן אין דער סוכה אין תשרי, ווען אלע גייען אריין אין זיייערע הייזער און מיר גייען אריס אין דער סוכה. אזוי זעט מען קלאר **"שמצות המלך היא עלינו לעשותה"** אז מיר טוען דאס ווייל דער מלך האט אונז אזוי גהייסן. עד כאן תוכן דבריו.

לויט דעם קען מען זאגן: אברהם אבינו האט דאך מקיים געווען די גאנצע תורה נאך איידער זי איז געגעבן געווארן (יומא כח:). ער האט געלעבט פאר יציאת מצרים און פאר מען האט קובע געווען די זמני המועדים פאר כלל ישראל. איז געווען א מקום צוזאמצושטעלן דעם ענין פון סוכה מיט פסח, ווייל די ענני הכבוד זענען דאך געווען אין ניסן. דאס וואס די סוכה איז נקבע געווארן לדורות אין תשרי, איז צוליב דעם היכר אז מען טוט עס לשם מצוה.

אין הייליגן ספר **מאור ושמש** (רמזי יום א' של סוכות, ד"ה והשענו תחת העץ) ווערט ערקלערט, אז על דרך האמת זענען "אלו ואלו דברי אלקים חיים". א צדיק האט דעם כח, דורך זיינע יחודים, ממשיך צו זיין אום פסח די אורות פון סוכות, און אזוי אויך דעם אור פון פסח אום סוכות. עד כאן תוכן דבריו. קומט אויס, אז כאטש די מלאכים זענען געקומען אום פסח, האט אברהם אבינו אין יענער שעה אויך ממשיך געווען די אורות פון דער סוכה. **אין זיין הכנסת אורחים זענען אריינגעקענט געווען די קדושות פון ביידע ימים טובים.**

אזוי שטייט אויך אין הייליגן ספר **זרע קודש** (יום ב' דסוכות, ד"ה במדרש הביאה לי ציד), אז עס קען זיין אז דעמאלט אום פסח, ווען יצחק האט געגעסן די מטעמים, האט ער געמאכט סוכות, אזוי ווי ביי יציאת מצרים זענען די ענני הכבוד געווען ארום כלל ישראל אום פסח. עד כאן תוכן דבריו.

אויך ביי יעקב אבינו טרעפט מען א רמז צו דעם קשר. זיין מלחמה מיט עשו'ס שר איז געווען פסח ביינאכט, ווי מען זאגט אינעם פיוט "אז רוב נסים": "וישר ישראל למלאך ויוכל לו לילה". און שפעטער שטייט "ויעקב נסע סכותה" (בראשית לג, יז).

המשך בעמוד ד'

ברכת מזל טוב

אל מעלת כבוד ידידנו

הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו

עמוד התווך של גליונינו הנהדרה

לרגל שמחת נישואי נכדו היקר כליל המעלות החתן משה ני"ו בן לחתנו הרה"ח ר' יעקב דוב גרינוואלד הי"ו עב"ג הרה"ח ר' יעקב נפתלי גראס הי"ו

השי"ת יעזור שיזכו החתן והכלה לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה ויראה, ויזכה הרה"ח ר' אברהם ישעי' לראות רב נחת מדקדושה מכל יוצאי חלציו

המברכים

יואל הכהן מאשקאוויטש – שלמה הערשקאוויטש – אביעזר מרדכי שווארץ

המשך מעמוד ג'

כאטש דאס איז נישט קיין ראיה אויף דער צייט וועז ער האט געמאכט די סוכות, ליגט אינעם צוזאמענשטעלן פון די ענינים א שיינער רמז צו אונזערע ווערטער.

בדרך רמז קען מען נאך צולייגן: רש"י טייטשט "תחת העץ" "תחת האילן". **"אילן" איז בגימטריא "סוכה"; ביידע באטערפן צ"א.** אויך ביי לוט, וואו עס שטייט "ומצות אפה ויאכלו", ליגט א רמז דערצו: **"אפה" באטערפט פ"ן, אזוי ווי "סכה" אן א וא"ו, מיטן כולל.** אפילו אינעם באקן די מצות איז מרומז דער ענין פון סוכה, אזוי ווי ביי אברהם אבינו'ס עבודה, וואו די קדושות פון פסח און סוכות זענען צוזאמענגעקומען.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

מהפך פשטא – עס האט נאר אויסגעזען ווי זיי עסן

ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו (בראשית יח, ה).

אויף די ווערטער **"וסעדו לבכם"** זענען די טראפן **"מהפך פשטא"**. מען קען דאס ערקלערן בדרך רמז, לויט די ווערטער פונעם **רבינו בחיי** (בראשית לט, ח): פון די טראפן אויף די ווערטער אין דער תורה פארשטייען מיר זאכן וואס שטייען נישט בפירוש געשריבן, אזוי ווי מען קען פון א מענטש'ס באוועגונגען פארשטיין וואס ער האט אינזין אין הארץ.

אויף וואס ער האט אויסגעדרייט אין מויל, ווי ער קויט, אזוי ווי ער קוועטשט, אזוי ווי ער קוועלט, אזוי ווי ער קוקט, אזוי ווי ער שמייכלט, אזוי ווי ער שפרייזט זיך, אזוי ווי ער שפרייזט זיך נישט, אזוי ווי ער שפרייזט זיך נישט אפשיידן פונעם מנהג המקום. די מלאכים האבן דעריבער באמת נישט געגעסן און נישט דערקווייקט זייער הארץ; עס האט נאר אזוי אויסגעזען.

דאס איז דער רמז אין **"מהפך פשטא"**: מען דארף איבערדרייען דעם פשט וואס עס וויזיט זיך אויס פאר די אויגן. כאטש עס האט אויסגעזען ווי זיי דערקווירקן זייער הארץ מיט עסן, איז עס באמת נישט געווען קיין אכילה ממש, נאר בלויז למראית עין.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

בזכות וואס שרה אמנו האט זיך געפינען אין שטוב האט זי זוכה געווען צו א זון

ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל. ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך (בראשית יח, טי).

מען קען ערקלערן דעם קשר צווישן די מלאכים'ס פראגע **"איה שרה אשתך"**, אברהם אבינו'ס ענטפער **"הנה באהל"**, און די בשורה וואס קומט גלייך דערנאך: **"והנה בן לשרה אשתך"**.

לאמיר פריער ברענגען וואס עס איז מקובל בשם דעם **הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע**. ער האט זיך געפירט לויט דער דעה פונעם **חכם צבי** (ישועות יעקב ס' י"ז סק"א), און מקפיד געווען אז די פרויען זאלן נישט זיצן אין דער סוכה. פאר די פרויען וואס פירן זיך אזוי, האט ער מבטיח געווען אז זיי וועלן זוכה זיין צו בנים הגונים (עיין שו"ת דברי יציב, ליקוטים והשמטות, סימן סו).

וועגן דער צייט וועז די מלאכים זענען געקומען צו אברהם אבינו, טרעפט מען פארשידענע וועגן. רש"י זאגט אויפן פסוק "ומצות אפה" (שם יט, ג): "פסח היה". פון דער אנדערער זייט ווערט אין דער סוגיא אין דער גמרא (ראש השנה יא.) דערמאנט, אז די בשורה פון יצחק'ס געבורט איז געווען אום סוכות.

אויך אינעם פיוט פארן צווייטן טאג סוכות ווערט דערמאנט אברהם אבינו'ס הכנסת אורחים אונטערן בוים, אין שייכות מיט דער מצות סוכה. און חז"ל זאגן שוין טאקע (בבא מציעא פו:), אז אין זכות פון "והשענו תחת העץ" האבן זיינע קינדער זוכה געווען צו די ענני הכבוד.

נאר מען דארף פארשטיין: ווי האט אברהם אבינו זיי געקענט אריינזעצן אין א סוכה אונטער א בוים? מיר לערנען דאך אין דער משנה (סוכה ט:): **"העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית"** וועך עס מאכט זיין סוכה אונטער א בוים, איז עס ווי ער וואלט זי געמאכט אינעם הויז. דער בוים מאכט דאך די סוכה פסול!

הרה"ק בעל חקל יצחק מספינקא זי"ע (פרשת וירא, ד"ה והשענו תחת העץ) ערקלערט, אז אברהם אבינו האט אראפגעבויגן די צווייגן פונעם בוים און זיי אויסגעמישט מיט כשר'ע סכך, וואס איז געווען מער ווי די צווייגן. אזוי איז דער פסול'ער סכך בטל געווארן ברוב אינעם כשר'ן סכך, ווי עס ווערט מבואר אין שולחן ערוך (או"ח סימן תרכו סעיף א).

און נישט אומזיסט האט ער אזוי געטון. די געסט האבן דאך ביי אים אויסגעזען ווי אראבער, און ער האט נישט געוואלט אריינברענגען נכרים אין דער הייליגער סוכה. האט ער מיט חכמה אויסגעשטעלט די סוכה אונטערן בוים אויף אזא אופן, אז זי זאל זיין כשר אדער פסול לויט דעם וועך עס זיצט אין איר: **אויב זיי זענען עובדי ה', איז דער פסול'ער סכך בטל ברוב און די סוכה איז כשר פאר זיי. אויב זיי זענען אבער אראבער, איז דאך ביי בני נח נישט געזאגט געווארן דער דין פון ביטול ברוב, און פאר זיי איז דאס נישט קיין כשר'ע סוכה.** קומט אויס, אז ממה נפשך האט ער געטון ווי עס דארף צו זיין. עד כאן תוכן דבריו.

דערמיט קען מען זיס ערקלערן דעם לשון פונעם פסוק. די מלאכים זענען געזעסן ביי אברהם אבינו אין דער סוכה, און האבן אים געפרעגט: **"איה שרה אשתך"** פארוואס זיצט שרה נישט דא מיט אונז אין דער סוכה?

האט אברהם געענטפערט: **"הנה באהל"** זי איז געבליבן אין געצעלט און זיצט נישט אין דער סוכה, אזוי ווי מען האט זיך געפירט אין צאנז, אז די פרויען זיצן נישט אין דער סוכה.

ווי נאר זיי האבן דאס געהערט, איז גלייך געקומען די בשורה: **"שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך"**. אזוי ווי די הבטחה פונעם הייליגן צאנזער רב, אז פרויען וואס זענען מקפיד נישט צו זיצן אין דער סוכה וועלן זוכה זיין צו בנים הגונים. אויך דא, בזכות "הנה באהל", האט שרה זוכה געווען צו דער וואונדערליכער בשורה, און צום הייליגן זון יצחק אבינו ע"ה.

(הרה"ח ר' יעקב נוסענצוויג הי"ו, בשם מורו ורבו הגה"ק מקלויזענבורג זצ"ל)

מעשה רב

אין זכות פון ארויסזאגן דעם אמת

ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב (בראשית יט, לז).

א מורא'דיגע מעשה פלעגט דערציילן **הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל**, פון וואס עס האט זיך אפגעשפילט אין דער שטאט ליובאן, אין דער צייט וועז ער איז דארט געווען רב. אין דער מעשה וועלן אנטפלעקט א וואונדערליכער ביאור אין דער כוונה פון די טעכטער פון לוט: **זיי האבן מסכים געווען צו טראגן זייער בזיון און מגלה זיין פון וועמען זייערע קינדער שטאמען, כדי עס זאל דערפון נישט אריסוואקסן קיין פאלשע אמונה. אין דעם זכות האבן זיי זוכה געווען אז פון זיי זאל ארויסקומען דער אמת'ער משיח.**

אנהייב ווינטער תרפ"ב איז איינער פון די בעלי בתים אין שטאט קראנק געווארן מיט אן אומגעווענליכער קראנקהייט: זיין צונג האט זיך אים אויפגעבלאזן אינעם מויל. וועז זיין מצב איז ערגער געווארן, איז רבי משה געקומען אים באזוכן. דער חולה האט געבעטן אז אלע זאלן ארויסגיין. וועז ער איז געבליבן אליין מיטן רב, האט ער אים דערציילט די סיבה פון זיין קראנקהייט.

א וואך פריער, שבת פרשת וירא, האט דער איד געפרעגט: ווי האבן די טעכטער פון לוט זוכה געווען אז מלך המשיח זאל שטאמען פון זיי? זיי האבן זיך דאך נישט געשעמט מיט זייער מעשה, און האבן אפילו דורך די נעמען פון זייערע קינדער מודיע געווען אז די קינדער זענען געבוירן פון זייער אייגענעם טאטן. דערביי האט ער גערעדט אויף זיי מיט בזיון.

אין יענער נאכט האבן זיך אים באוויזן אין חלום צוויי גאר אלטע פרויען, מיט צוגעדעקטע קעפ און פנימ'ער. זיי האבן אים געזאגט אז זיי זענען די טעכטער פון לוט. זיי האבן געהערט זיין טענה, און זענען געקומען פון עולם האמת אים צו ענטפערן.

דאס איז געווען דער תוכן פון זייער ענטפער: "דו מיינסט אז מיטן געבן די נעמען האבן מיר געווויזן אז מיר שעמען זיך נישט. אבער דו האסט נישט פארשטאנען אונזער כוונה. מיר זענען דאך פון אברהם'ס משפחה, און מיר זענען אויך גראראטעווטע גרעווארן מיט א נס פון סדום. וועז מיר וואלטן גרעווארן באהאלטן אונזער מעשה, וואלטן מיר געקענט זאגן אז אויך די געבורט פון אונזערע קינדער איז געווען א נס. מענטשן וואלטן אונז נישט אזוי שנעל חושד געווען אויף זנות, און מיר וואלטן געקענט זאגן אז מיר זענען נתעבר געווארן פון דעם שכינה כביכול.

"מיר האבן דעריבער געהאט די מעגליכקייט צו פארדעקן אונזער בזיון, און זיך נאך צוצושרייבן א מעלה וואס מיר האבן נישט. אבער פון אזעלכע ליגנט-ווערטער וואלט געקענט אויפשטיין א נייע רעליגיע, אזוי ווי עס איז שפעטער, נאך דורות, געשען ביי די נוצרים, וועז מען שרייבט צו א בשר ודם אן ענין פון גאטליכקייט, רחמנא ליצלן.

"דערפאר האבן מיר אויסגעקליבן צו אנטפלעקן דעם אמת, און גערופן אונזערע קינדער מיט נעמען וואס ווייזן פון וואו זיי שטאמען: עמון און מואב. דערמיט האבן מיר קלארגעמאכט אז יעדעס קינד וואס ווערט געבוירן פון א פרוי, האט א טאטן א בשר ודם. **מיר האבן נישט געוואלט פארדעקן אונזער מעשה מיט א מעשה פון א נס, און מיר האבן נישט געוואלט אויפבויען אונזער כבוד אויף א ליגנט, וואס קען מכשיל זיין מענטשן אין ענייני אמונה.**

"יעצט וועסטו פארשטיין פארוואס מיר האבן זוכה געווען אז מלך המשיח זאל ארויסקומען פון אונזערע קינדער: דוקא ווייל מיר האבן נישט געלאזט קיין פלאץ פאר א פאלשע אמונה ארום דער געבורט פון אונזערע קינדער, האבן מיר זוכה געווען אז דער אמת'ער משיח זאל פון אונז ארויסקומען."

ווייטער האבן זיי אים געזאגט, אז ער האט געזינדיגט א גרויסע זינד מיטן רעדן אויף זיי מיט בזיון. דערפאר וועט ער באשטראפט ווערן מדה כנגד מדה, ענליך צום עונש פון די מרגלים: זיין צונג וועט זיך פארלענגערן און אויפבלאזן מיט אן אומגעווענליכער קראנקהייט, און אזוי וועט ער שטארבן (עיין רש"י במדבר יד, לז).

וועז דער איד האט געענדיגט דערציילן די מעשה פאר רבי משה, האט ער אויסגעדרייט זיין פנים צום וואנט און איז נפטר געווארן. רבי משה האט אנגענומען אז די מעשה איז אמת, ווייל דער ביאור האט ביי אים אויסגעזען ווי אן אמת'ער ביאור.

(אגרות משה, כרך ח, קונטרס "מאן מלכי רבנן" געברענגט דורך מוה"ר אלי' רייכמאן הי"ו)

חכ'קינו בתורתיך

להכניס דברי תורה בתוך הגליון ולהערות והארות:
טעל: 845.210.6668 | פעקס: 845.314.8486
אימעיל: chelkeiny@gmail.com

צו באקומען דעם גליון יעדע וואך אין אימעיל, שיקט א אימעיל צו: chelkeiny@gmail.com

מוקדש
הגליון נערך ע"י מכון קונטרס
מו"ה אברהם ישעי' קליין
מו"ה יואל הכהן מאשקאוויטש
מו"ה משה אברהם לייפער
מו"ה שלמה הערשקאוויטש